

Odlavljanje risov v romunskih Karpatih

Besedilo in foto: Lan Hočevnar

V Romuniji se je v zimski sezoni 2018/19 v okviru projekta LIFE Lynx začela sezona odlova evrazijskega risa (*Lynx lynx*). V Karpatih je populacija risov stabilna, saj ocenjujejo, da tam živi okoli 2.400 osebkov. Prav zato Karpati predstavljajo odlično območje za izvajanje odlova in preselitev risov v Slovenijo in na Hrvaško, kjer ima populacija zadnja leta trend upadanja.

Ris je pri nas najbolj ogrožena vrsta sesalca. Po ocenah zadnjega monitoringa, ki je bil izveden v sezoni 2018/19, naj bi v naših gozdovih živel zgolj 19 risov, kar ne zadošča, da bi populacija preživela na dolgi rok. Eden izmed glavnih razlogov za upad populacije je parjenje v sorodstvu. Prav zaradi takšnega upada številčnosti risov se je leta 2017 začel mednarodni projekt LIFE Lynx, čigar cilj je preprečitev izumrtja dinarske populacije risa. Eden izmed glavnih ukrepov bo ponovna doselitev vsaj 14 risov, ki se bodo učinkovito vključili v dinarsko populacijo, v Slovenijo in na Hrvaško, kamor bodo prinesli

osvežitev genske baze. Deset risov bo spuščeni v Slovenijo in štirje na Hrvaško, risi pa bodo odlovljeni iz romunskih in slovaških Karpatov.

Odlov risov v Karpatih je potekal pozimi, od konca decembra 2018 do sredine aprila 2019. Lovljenje risov v škatlaste pasti ni enostavno, saj je treba imeti za uspešen odlov veliko znanja o ekologiji in obnašanju te vrste, zato so leto dni pred postavitvijo in aktivacijo pasti v Romuniji začeli z intenzivnim monitoringom v gozdovih okrožja Vrancea. Monitoring je po snegu potekal z intenzivnim sledenjem in zbiranjem genetskih vzorcev, kot so urin, dlaka, iztrebki in slina. Izveden je bil tudi monitoring s fotopastmi, ki so jih postavljali na poti, kjer so sledili risa, na različne gozdne kočice, kjer so risi markirali, in tudi na posebne stečine, grebene in prelaze, za katere se je predvidevalo, da jih bodo risi uporabljali. Po koncu zime je ekipa v Romuniji zbrala veliko pomembnih informacij o tamkajšnjem gibanju in številčnosti risov. Na podlagi teh informa-

cij so nato določili, na katera mesta bodo postavljali pasti za odlov, jeseni 2018 pa so začeli s postavljanjem pasti na izbrane lokacije. Pasti nekaj časa niso bile aktivirane z namenom, da se živali navadijo na njihovo prisotnost v gozdnem prostoru (pasti so bile odprte, da so živali lahko hodile skozi, in se niso sprožale). Kljub temu so bile opremljene s kamerami, ki so omogočale spremljanje živali, ki so obiskovale njihovo okolico. Januarja 2019 so pasti aktivirali.

Pasti, ki imajo obliko škatle, so narejene iz vezanih plošč in kovinskega okvirja. Na vsaki strani so drsna vrata, ki se zapirajo od zgoraj navzdol. Past se aktivira tako, da se skozi najprej vstavi drobno vrvičico, ki mora biti čim manj opazna. Ta je na zunanji strani pritrjena na mišelovko, ki se sproži, če se vrvičica v pasti premakne. Žival tako past sproži, ko poizkuša iti skozi in se z nogami ali trupom zapne ob vrvičico. Sprožena mišelovka vrv sname z mehanizma, na katerega so pritrjene vrvi obeh vrat, zato se vrata na obeh straneh zaprejo. Ko se vrata zaprejo, se sproži

Ris Goru, ki je bil prvi odlovljeni romunski ris v projektu, živi danes na območju Ribniške in Kočevske Male gore.

Gozdovi na območju okrožja Vrancea (Romunija), 18. I. 2019.

tudi alarm, ki članom terenske ekipe pošlje sporočilo o sprožitvi.

Ko so pasti enkrat aktivirane, je delo terenske ekipe tudi njihovo vzdrževanje. Opravlja se tedenski pregled pasti, v primeru novozapadlega snega tudi pogostejše. Vzdrževalna dela zajemajo testiranje vseh mehanizmov škatlastih pasti ter delovanja senzorjev, torej preverjanje, ali pošiljajo sporočila, ko se pasti sprožijo. V primeru novozapadlega snega je treba letega očistiti, saj bi lahko onemogočil pravilno delovanje pasti. Ob vходу v past se sneg umakne tudi tako, da se ustvari nekakšno pot, ki bi rise vodila v past. Pri vsaki pasti sta na obeh vhidih postavljeni tudi fotopasti, ki spremljata, katere živali se gibljejo v okolici pasti. Prednost fotopasti je tudi v tem, da lahko v primeru sprožene pasti terenska ekipa brez fizičnega vpogleda v past preveri, katera žival je ujeta.

Aktivirana past na terenu.

Fotopasti, ki so bile postavljene v okolici škatlastih pasti, so posnele veliko zanimivih stvari. Pasti so si ogledovali medvedi, psi, lisice, divje mačke in tudi risi. Prva žival, ki se je ujela v past, je bila divja mačka. To je bil tudi dokaz, da pasti delujejo pravilno.

12. februarja 2019 ob 7.00 zjutraj je bila sprožena ena izmed pasti, postavljena v naravnem parku Putna-Vrancea. Po približanju pasti je bilo iz notranjosti moč slišati močno praskanje in udarjanje. Vedeli smo, da ne gre za majhno žival. Ker kamera ni posnela, kaj je v pasti, smo pogledali skozi odprtino in zagledali risa. Vsi v ekipi smo bili presrečni, saj nam je po trudu, ki smo ga vložili, uspelo ujeti prvega risa. Sledili smo predpisanim postopkom; po opravljenih klicih in dogovorih so prišli na mesto odlova preostala

Ris Goru med veterinarskim pregledom.

Transport risa Doruja z mesta odlova do avta v posebni transportni škatli.

terenska ekipa, skupina nadzornikov naravnega parka in veterinar. Slednji je ris uspaval s puščico, ki jo je izstrelil s pihalnikom. Ko je ris zaspal, smo ga prinesli iz pasti, ga izmerili in stehali. Veterinar je vzel tudi vzorca krvi ter slin. Ocenili smo, da gre za okoli 6 let starega samca, v dobrem fizičnem stanju, ki tehta 23 kg. Po opravljenih meritvah je bil položen v manjšo transportno škatlo in prinesen do avta. Nato so risa odpeljali v karanteno v mesto Focsani, kjer je preživel nekaj tednov in bil cepljen proti steklini, testiran za različne bolezni ter opremljen s telemetrično ovratnico. Risa so kasneje poimenovali Goru, po tamkajšnjem najvišjem vrhu.

Terenska ekipa je nato nadaljevala z odlovom, a nekaj časa ni bilo ujetega nobenegega risa. Po pregledu kamer smo ugotovili, da risi velikokrat pridejo do pasti, vanjo pa ne vstopijo. 27. februarja 2019 je bila sredi dneva sprožena še ena past. Ker risi sredi dneva ponavadi počivajo, je bila verjetnost, da se je v past ujel ris, majhna. Prvi so na kraj pasti odšli lovci tamkajšnjega območja. Sporočili so, da je v škatli ris, kar se nam je zdelo neverjetno. Kmalu zatem smo bili pri pasti tudi mi. Opravili smo enak postopek kot pri Goruju. Ujel se je okoli 2 leti star samec, težak 19 kilogramov. Tudi ta ris je bil pripeljan v karanteno, kjer je prestal enake teste kot Goru in bil opremljen s telemetrično ovratnico. Risu je bilo kasneje dodeljeno ime Doru.

Sezona je bila s tem končana, saj nam kasneje ni več uspelo odloviti risov. Oba risa sta bila pripeljana v Slovenijo in na Hrvaško. Goru je bil maja iz prilagoditvene obore spuščen v Loškem potoku, Doru pa v Nacionalni park Risnjak na Hrvaškem. Risa sta si po izpustitvi v naravo sčasoma vzpostavila teritorij. Goru se nahaja na območju Ribniške in Kočevske Male gore, kjer si del teritorija deli s tamkajšnjo rezidenčno samico Tejo. Ta prav tako nosi telemetrično ovratnico in je konec avgusta 2019 skotila mladiča, ki je najverjetneje Gorujev potomec. Doru je po izpustitvi na Hrvaškem prečkal državno mejo in si vzpostavil teritorij na območju Javornikov v Sloveniji.

Nova sezona odlova se začne z začetkom leta 2020 in bo trajala do konca spomladi. Tokrat bo odlov potekal tudi na Slovaškem, zato je verjetnost za uspešen odlov risov večja. Vsekakor lahko prvo sezono odlova označimo kot zelo uspešno, saj je lovljenje risov na ta način zelo zahtevno. Sicer pa lahko aktivnosti projekta in dejavnosti »naših« novih risov spremljate tudi preko projektne Facebook strani *LIFE Lynx*. ❄️